

Sygn. akt I ACa 803/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Beata Wojtasiak
Sędziowie	:	SA Bogusław Dobrowolski (spr.) SA Bogusław Suter
Protokolant	:	Małgorzata Sakowicz - Pasko

po rozpoznaniu w dniu 14 lutego 2018 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **K. K.**

przeciwko **A. P.**

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 12 kwietnia 2017 r. sygn. akt I C 67/17

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda 8.100 (osiem tysięcy sto) zł tytułem zwrotu kosztów procesu instancji odwoławczej.

(...)

UZASADNIENIE

Powód K. K. żądał uznania za bezskuteczne w stosunku do niego czynności pozwanych małżonków P. i A. P. polegających na zawarciu umowy z dnia 11 kwietnia 2016 r. o rozwiązaniu między pozwanymi przedmałżeńskiej umowy majątkowej i rozszerzeniu wspólności ustawowej małżeńskiej o składniki majątku stanowiące dotychczas wyłączną własność P. P. (2), umowy z dnia 20 kwietnia 2016 r. o ustanowieniu rozdzielności majątkowej między pozwanymi i jednoczesnym podziale majątku wspólnego w ten sposób, że A. P. nabyła do swojego majątku nieruchomości objętej księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Lidzbarku Warmińskim nr (...), nieruchomość objętą księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Biskupcu nr (...), spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego przy

ul. (...) w R., objęte księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Kętrzynie nr (...) oraz samochód osobowy R. (...) nr rej. (...) - o łącznej wartości 2 000 000 zł, zaś P. P. (2) nabył do swojego majątku nieruchomości objęte księgami wieczystymi Sądu Rejonowego w Kętrzynie nr (...), (...), (...) i (...) - o łącznej wartości 4 000 000 zł.

Powód powoływał się na to, że przysługują mu w stosunku do P. P. (2) (męża pozwanej A. P.) wierzytelności wynikające z wyroków Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 27 maja 2015 r. w sprawie I C 288/14 oraz z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie I C 103/16, które wraz z odsetkami wynoszą kwotę 343.135 zł. Egzekucja do pierwszej wierzytelności dotychczas nie przyniosła rezultatu. W wyniku przedmiotowych czynności dłużnik wyzbył się nieruchomości stanowiących dotychczas jego majątek odrębny i nieobciążonych hipotekami, zaś przejął nieruchomości znacznie obciążone. W ten sposób doszło do niewypłacalności dłużnika, gdyż egzekucja z pozostałych mu nieruchomości może nie zaspokoić wierzytelności z uwagi na pierwszeństwo zaspokojenia wierzytelności zabezpieczonych hipotecznie.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem częściowym z dnia 20 marca 2017 r. powództwo w stosunku do pozwanego P. P. (2) oddalił z uwagi na brak legitymacji biernej do występowania w sprawie.

Pozwana A. P. wniosła o oddalenie powództwa. Wskazała, że w dacie zawierania umów sytuacja małżonków była dobra, a przyczyną ich zawarcia była chęć uzyskania oddzielnych dopłat z funduszu unijnych; przy zawieraniu umowy podziału majątku przekazała mężowi kwotę 170.000 zł, z których spłacił kredyty obciążające nieruchomości, jakie przypadły jej w wyniku tego podziału, w dacie umów nie istniały żadne wierzytelności powoda; wiedziała o toczących się postępowaniach w związku z roszczeniami zgłaszanymi przez powoda, jednak nie miała świadomości, że umowy zawierane są w celu jego pokrzywdzenia, skoro majątek, jaki otrzymała przy podziale był mniejszej wartości niż majątek uzyskany przez dłużnika; dłużnik dysponuje nieruchomościami o znacznej wartości, a zadłużenia, których spłatę zabezpieczają nie przekraczają kwoty 1.800.000 zł. Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem końcowym z dnia 12 kwietnia 2017 r. uwzględnił powództwo w stosunku do pozwanej A. P. w zakresie nabytych przez nią składników majątkowych w celu ochrony wierzytelności powoda wynikających z w/w wyroków, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz obciążył pozwaną kosztami procesu na rzecz powoda.

Według ustaleń Sądu Okręgowego pozwani są małżeństwem. Pozwany P. P. (2) jest dłużnikiem powoda. W sprawie I C 288/14 Sądu Okręgowego w Olsztynie prawomocnie zasądzone od niego na rzecz powoda należność główną w kwocie 209.834 zł z ustawowymi odsetkami za okres od 1 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty oraz koszty procesu w kwocie 12.832,38 zł. Ponadto w sprawie I C 103/16 Sądu Okręgowego w Olsztynie nieprawomocnym wyrokiem z dnia 15 grudnia 2016 r. na rzecz powoda zasądzone od P. P. (2) należność główną w kwocie 45.472,30 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 10.02.2014 r. do dnia zapłaty. Obie strony złożyły apelacje od tego wyroku.

Zanim doszło do wydania pierwszego ze wspomnianych orzeczeń, w toku postępowania w sprawie I C 288/14 P. P. (2) i A. P. zawarli dwie notarialne umowy. Pierwszą z dnia 11 kwietnia 2016 r. o rozwiązaniu między nimi przedmałżeńskiej umowy majątkowej i rozszerzeniu wspólności ustawowej małżeńskiej o stanowiące dotychczas wyłączną własność P. P. (2) nieruchomości częściowo zabudowaną w M. o pow. 66,5546 ha, objętą księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Lidzbarku Warmińskim nr (...), grunty rolne i pastwiska w K. o pow. 3,55 ha, objęte księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Biskupcu nr (...), spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w R., objęte księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Kętrzynie nr (...) oraz samochód osobowy R. (...) nr rej. (...). Drugą umową z dnia 20 kwietnia 2016 r. o ustanowieniu rozdzielności majątkowej między pozwanymi i jednoczesnym podziale majątku wspólnego w ten sposób, że A. P. nabyła do swojego majątku wskazane wyżej prawa do nieruchomości i samochodu, których łączną wartość określono na kwotę 2.000.000 zł, zaś P. P. (2) nabył do swojego majątku nieruchomości rolną położoną w M., o powierzchni 13,88 ha, objętą księgą wieczystą nr (...), grunty orne w Z. o pow. 5,94 ha, objęte księgą wieczystą nr (...), gospodarstwo rolne w Z. o pow. 16,8151 ha, objęte księgą wieczystą nr (...) oraz niezabudowaną nieruchomość rolną w Z. o pow. 40,4081 ha, objętą księgą wieczystą nr (...), których łączną wartość w umowie określono na kwotę 4.000.000 zł. Tym samym do majątku pozwanej weszły stanowiące dotychczas wyłączną własność jej męża prawo do mieszkania, samochodu i nieruchomości rolne o łącznej powierzchni 70,1046 ha wycenione przez strony na 2.000.000 zł, a do majątku dłużnika powoda nieruchomości rolne o łącznej powierzchni 77,0432 ha wycenione na 4.000.000 zł.

Nieruchomość objęta księgą wieczystą Sądu Rejonowego w Lidzbarku Warmińskim (...), która weszła do majątku pozwanej, była obciążona hipoteką przymusową zabezpieczającą roszczenie powoda w sprawie I C 288/14. Aktualnie hipoteka ta została wykreślona wobec upadku zabezpieczenia po upływie miesiąca od wydania wyroku uwzględniającego jego roszczenia. (...), których wyłącznym właścicielem stał się P. P. (2) są obciążone hipotekami na łączną kwotę ponad 3,7 mln zł. Inna nieruchomość, stanowiąca wcześniej wyłączną własność P. P. (2), która weszła do majątku pozwanej – objęta księgą wieczystą nr (...) – była obciążona hipotekami umowną i kaucyjną zabezpieczającymi wierzytelności (...) Banku (...) w J. na łączną kwotę 1.207.000 zł z tytułu kredytu płatnego spłacanego do 31 października 2024 r. Były to hipoteki łączne współobciążające nieruchomość objętą księgą wieczystą nr (...), która w wyniku podziału majątku pozwanych weszła w skład majątku P. P. (2). Hipoteki te zostały wykreślone z księgi wieczystej nieruchomości, która przypadła pozwanej (...), na podstawie zgody banku z 20 września 2011 r. Nadal natomiast obciąża nieruchomość jej męża. Przy zawieraniu umów pozwana przekazała mężowi 170.000 zł (częściowo pochodzącą z pożyczki, jaką zaciągnęła od krewnej), z których spłacił zadłużenia zabezpieczone hipotecznie na nieruchomości w M. i prawie do lokalu w R..

W związku z przekazaniem nieruchomości pozwana wstąpiła w miejsce męża do postępowania w sprawie przyznania dopłat z funduszy unijnych i takie dopłaty uzyskała decyzją z 15 czerwca 2016 r.

Na podstawie tytułu wykonawczego wydanego w sprawie I C 288/14 Sądu Okręgowego w Olsztynie powód wszczął egzekucję, którą prowadzi komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kętrzynie. Egzekucję skierowano do rachunków bankowych i nieruchomości dłużnika. Zajęcia rachunków bankowych dłużnika w sześciu bankach okazały się bezskuteczne z uwagi na brak środków podlegających zajęciu. Dokonano również zajęcia nieruchomości dłużnika położoną w M., o powierzchni 13,88 ha, objętą księgą wieczystą nr (...), grunty orne w Z. o pow. 5,94 ha, objęte księgą wieczystą nr (...), gospodarstwo rolne w Z. o pow. 16,8151 ha, objęte księgą wieczystą nr (...), niezabudowaną nieruchomość rolną w Z. o pow. 40,4081 ha, objętą księgą wieczystą nr (...). Łączna powierzchnia tych nieruchomości obejmuje zatem 77,0432 ha.

Średnia cena 1 ha gruntów rolnych w województwie (...) w ostatnim kwartale 2016 r. podana przez Główny Urząd Statystyczny wynosiła 39.051 zł. W 2017 r. średnia cena nie uległa zmianie, natomiast najwyższa cena dotyczyła gruntów o średniej klasie i wynosiła 44.321 zł. W ocenie komornika obciążenia hipoteczne tych nieruchomości mogą przekraczać cenę możliwą do uzyskania w ramach ich egzekucji.

Sąd Okręgowy następnie wskazał na art. 527 § 1, 2 i 3 oraz art. 531 § 1 k.c. i stwierdził, iż dla uwzględnienia żądania w niniejszej sprawie konieczne było ustalenie, że dłużnik powoda – P. P. (2) – jest niewypłacalny, w wyniku objętych pozwem czynności dłużnika – P. P. (2) z pozwaną A. P., A. P. odniosła korzyść majątkową a dłużnik stał się niewypłacalny lub stan jego niewypłacalności się pogłębił, czego miał świadomość, pozwana A. P., jako osoba trzecia uzyskująca korzyść z czynności objętych pozwem, wiedziała lub mogła się dowiedzieć o działaniu z pokrzywdzeniem powoda.

Pozwany P. P. (2) jest dłużnikiem powoda z tytułu wymagalnego i stwierdzonego wyrokiem sądu obowiązku zapłaty należności głównej w kwocie 209.834 zł z ustawowymi odsetkami za okres od 1 grudnia 2013 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu w kwocie 12 832,38 zł. Ponadto drugim, nieprawomocnym wyrokiem na rzecz powoda zasądzono od P. P. (2) należność główną w kwocie 45.472,30 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 10 lutego 2014 r. do dnia zapłaty.

W wyniku objętych pozwem czynności najpierw dłużnik powoda rozszerzył wspólność ustawową małżeńską z pozwaną na wolne od obciążeń nieruchomości stanowiące wcześniej jego majątek osobisty, zaś kilka dni później przez ustanowienie rozdzielności majątkowej małżeńskiej i podział majątku wspólnego nieruchomości te weszły w skład majątku osobistego pozwanej, przy pozostawieniu w majątku dłużnika nieruchomości obciążonych hipotekami na kwotę nominalną ponad 3,7 mln zł. Wskutek tych czynności pozwana A. P. odniosła korzyść polegającą na powiększeniu majątku.

Do niewypłacalności lub jej pogłębienia w rozumieniu art. 527 k.c. dochodzi wówczas, gdy na skutek czynności polegającej na przesunięciu składników majątkowych z majątku dłużnika następuje pomniejszenie substancji majątku, ograniczenie wypłacalności, odwlekanie i zmniejszenie szans na zaspokojenie wierzyciela. Stan niewypłacalności dłużnika w stopniu wyższym obejmuje także utrudnienie zaspokojenia chociażby poprzez konieczność włożenia dodatkowego nakładu kosztów, czasu i ryzyka. Dla stwierdzenia niewypłacalności dłużnika bez znaczenia pozostaje istnienie majątku, z którego nie można ściągnąć należności, względnie stosunek wartości zaskarżonej czynności do wartości należnej wierzytelności. Zasadniczym kryterium oceny niewypłacalności dłużnika jest realna możliwość zaspokojenia wierzyciela z dostępnego majątku, a nie możliwość hipotetyczna. Niewypłacalność dłużnika powinna nadto istnieć w dacie zaskarżenia danej czynności i zachować aktualność w dacie orzekania w sprawie.

Sąd Okręgowy przyjął, że mąż pozwanej nie jest w stanie zaspokoić obecnie wierzytelności względem powoda, ani nie posiada majątku, który umożliwiłby ich zaspokojenie bez konieczności podejmowania przez powoda szeregu dodatkowych czynności, nakładów i zwiększonego ryzyka, a wskutek przekazania do majątku pozwanej wolnych od obciążeń nieruchomości z pozostawieniem w majątku dłużnika nieruchomości obciążonych hipotecznie, doszło do realnego ograniczenia możliwości zaspokojenia tych wierzytelności. Mianowicie dłużnik nie spłacił wymagalnych wierzytelności dobrowolnie, a w korespondencji mailowej przyznał, że utracił płynność finansową i nie ma możliwości uzyskania środków na ich spłatę. Okoliczność tę potwierdziła pozwana. Dotychczasowa egzekucja z rachunków bankowych dłużnika pozostaje bezskuteczna, a skierowanie jej do nieruchomości może przynieść ograniczone rezultaty. Dłużnikowi pozostały nieruchomości rolne o łącznej powierzchni 77,0432 ha, które przy zastosowaniu średniej ceny 1 ha gruntów rolnych w województwie (...) w ostatnim kwartale 2016 r. podanej przez Główny Urząd Statystyczny w wysokości 39.051 zł, przedstawiałyby wartość 3.008.614 zł. Przy zastosowaniu najkorzystniejszych cen z I kwartału 2017 r. wartość ta mogłaby sięgnąć kwoty ok. 3,4 mln zł. (...) te są obciążone hipotekami na łączną kwotę nominalną ponad 3,7 mln zł, suma wywołania przy egzekucji z nieruchomości wynosi 3/4 sumy oszacowania przy pierwszej licytacji, a w przypadku jej niepowodzenia 2/3 tej sumy przy drugiej licytacji a kwoty uzyskane ze sprzedaży na licytacji w pierwszej kolejności zostaną przeznaczone na koszty egzekucji i wierzytelności zabezpieczone hipotecznie. W związku z tym Sąd Okręgowy za uzasadnione uznał obawy o skuteczność egzekucji wierzytelności powoda w całości. Wprawdzie pozwana twierdziła, że realne zadłużenie zabezpieczone hipotecznie jest niższe, niemniej nie wykazała tej okoliczności. Wniosek o zwrócenie się w tej sprawie do banków kredytujących męża pozwanej nie został uwzględniony, albowiem dotyczył informacji objętych tajemnicą bankową, w stosunku do której nie przedstawiono zgody dłużnika na jej uchylenie.

Według Sądu Okręgowego obawy o skuteczność zaspokojenia powoda nie stwarzałyby skierowanie egzekucji do nieruchomości nieobciążonych hipotecznie, które wskutek zaskarżonych czynności wyszły z majątku osobistego dłużnika do majątku pozwanej. Tymczasem już pierwsza zaskarżona czynność – umowa rozszerzająca wspólność o te nieruchomości – co najmniej utrudniała skierowanie do nich egzekucji (wskutek konieczności uzyskania klauzuli wykonalności przeciwko pozwanej jako małżonce dłużnika). Druga zaś zmusza powoda do podjęcia kolejnych kroków – wytoczenia niniejszego powództwa. Oznacza to, że zaspokojenia wierzytelności powoda zostało utrudnione i do uzyskania tego celu konieczne jest włożenie dodatkowego nakładu czasu, kosztów i ryzyka, co w powiązaniu z okolicznością braku spłaty tych wierzytelności, braku uchwytne go majątku dłużnika dającego się szybko spieniężyć i bezskutecznością dotychczasowej egzekucji przemawia za uznaniem go za osobę niewypłacalną w rozumieniu art. 527 k.c., której niewypłacalność powstała wskutek czynności objętych pozwem.

Zdaniem Sądu Okręgowego zbieżność tych czynności i ich sekwencja były wystarczające do uznania, że mogły one pozostawać w związku z postępowaniami toczącymi się przeciwko P. P. (2) o roszczenia powoda, a dłużnik działał ze świadomością możliwego pokrzywdzenia go jako wierzyciela. Nie zmienia tego okoliczność, że do czynności tych doszło przed zapadnięciem prawomocnych wyroków zasądzających wierzytelności na rzecz powoda. Daty, od których zasądzono odsetki wskazują, że należności nimi objęte były wymagalne wcześniej (od grudnia 2013 r. i od lutego 2014 r.), co czyni nieuzasadnionym przeciwny temu zarzut pozwanej.

Sąd Okręgowy wskazał następnie na art. 527 § 3 k.c. i w jego kontekście stwierdził, że pozwana wprawdzie powołała się na swoją nieświadomość, niemniej przyznała, że wiedziała o toczących się przeciwko mężowi postępowaniach sądowych o wierzytelności powoda. Oznacza to, że przy zachowaniu należytej staranności co najmniej mogła uzyskać wiedzę o realnym zadłużeniu męża i istnieniu i wymagalności tych wierzytelności, jak również o tym, że przeznaczenie wszelkich środków uzyskiwanych przezeń na spłatę kredytów obciążających nieruchomości wyprowadzane z jego majątku, oraz spowodowanie, że dopłaty rolne uzyska pozwana, a nie dłużnik, zaś w jego majątku pozostaną wyłącznie nieruchomości obciążone hipotekami w znacznej wysokości – odbędzie się z możliwym pokrzywdzeniem wierzycieli nie posiadających zabezpieczeń hipotecznych.

Sąd Okręgowy kierując się powyższym, na podstawie w/w przepisów powództwo uwzględnił w zakresie, w jakim pozwana nabyła do swojego majątku przedmioty stanowiące wcześniej wyłączną własność dłużnika. Oddalił natomiast żądanie dalej idące, które zgodnie z brzmieniem pozwu obejmowało w istocie całą umowę, również w tej części, w jakiej majątek uzyskał dłużnik. Jednocześnie zaznaczył, że powód w tym trybie może domagać się ochrony wierzytelności wynikających z wyroków wydanych w sprawach Sądu Okręgowego w Olsztynie o sygnaturach I C 288/14 oraz I C 103/16, co dostatecznie oznacza te wierzytelności i uwzględnia okoliczność, że jeden z nich nie jest jeszcze prawomocny.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł zgodnie z art. 98 k.p.c. Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniosła pozwana.

Zaskarżyła ten wyrok w stosunku do niej w całości i zarzuciła Sądowi Okręgowemu:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego:

a) art. 527 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i niezasadne uznanie, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, mimo że majątek, który na mocy majątkowych umów małżeńskich pozostał własnością dłużnika, był i jest wystarczający na pokrycie wszystkich zobowiązań dłużnika;

b) art. 527 § 2 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i niezasadne uznanie, że czynność prawna dokonana przez dłużnika z osobą trzecią pociągała za sobą niewypłacalność dłużnika;

c) art. 234 k.p.c. w zw. z art. 527 § 3 k.c. poprzez przyjęcie domniemania wynikającego z treści wskazanego przepisu, pomimo obalenia go przez pozwaną, która wykazała, że nie wiedziała iż czynności prawne mogą być dokonane z pokrzywdzeniem wierzycieli;

d) art. 533 k.c. poprzez jego niezastosowanie, mimo że pozwana wskazała mienie dłużnika wystarczające dla zaspokojenia wierzytelności powoda;

2) naruszenie przepisów postępowania:

a) art. 232 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez uznanie, że pozwany w sposób dostateczny wykazał fakty, z których wywodzi skutki prawne, a mianowicie spełnienie wszystkich przesłanek wynikających z art. 527 § 1 i 2 k.c. umożliwiających uwzględnienie skargi pauliańskiej co do czynności dokonanych w celu pokrzywdzenia wierzyciela;

b) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonaną z przekroczeniem wskazań wiedzy i zasad doświadczenia życiowego ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, tym samym poprzez ocenę nie swobodną, lecz zupełnie dowolną, poprzez przyjęcie wysokości hipotek na nieruchomościach stanowiących własność męża pozwanej na kwotę ponad 3,7 mln zł, co doprowadziło do uznania, że w niniejszej sprawie występują przesłanki do uznania czynności prawnych dłużnika za bezskuteczne w stosunku do powoda, a ponadto poprzez pominięcie znaczących dla rozstrzygnięcia faktów i dowodów zwłaszcza wskazujących na istotę działania dłużnika, co miało istotny wpływ na wynik sprawy w zaskarżonym zakresie;

3) sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, która miała wpływ na treść orzeczenia, polegającą na przyjęciu, że zaspokojenie wiarygodności powoda zostało utrudnione i do tego celu konieczne jest włożenie dodatkowego nakładu czasu, kosztów i ryzyka przez wierzyciela.

Na podstawie tych zarzutów pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Powód domagał się oddalenia tej apelacji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy w oparciu o zgromadzony w postępowaniu pierwszo-instancyjnym materiał dowodowy poczynił niewadliwe ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny aprobuje i przyjmuje za własne. Tym niemniej po wydaniu przez Sąd Okręgowy wyroku w niniejszej sprawie zaszły istotne okoliczności, które należy uwzględnić w ramach ostatecznej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. W pierwszej kolejności należy wskazać, iż została już prawomocnie zakończona sprawa między powodem a dłużnikiem P. P. (2) prowadzona w Sądzie Okręgowym za sygn. I C 103/16. Mianowicie tutejszy Sąd Apelacyjny w dniu 28 września 2017 r., w sprawie I ACa 284/17, zmienił wyrok Sądu I instancji w ten sposób, iż zasądzoną wcześniej od dłużnika na rzecz powoda kwotę 54.472,30 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 10 lutego 2012 r. obniżył do kwoty 17.995,50 zł (k.314).

Ponadto w trakcie prowadzonego przez powoda przeciwko dłużnikowi postępowania egzekucyjnego w sprawie Km 112/17 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Kętrzynie w dniu 22 grudnia 2017 r. zostały zbyte nieruchomości o łącznej powierzchni 16,81151 ha, objęte księgą wieczystą o nr KW (...), za kwotę 348.200 zł (k. 329- 330). Zatem wartość jednego hektara wyniosła wówczas kwotę 20.713 zł. Z protokołu opisu i oszacowania tej nieruchomości wynika ponadto, iż obciążenia hipoteczne wynoszą 945.000 zł. W tym samym dniu doszło do sprzedaży licytacyjnej drugiej nieruchomości dłużnika o powierzchni 5,94 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr KW (...), za kwotę 123.000 zł (k.341-342). Wartość jednego hektara wyniosła wówczas kwotę 20.707 zł. Z protokołu opisu i oszacowania nieruchomości wynika, iż obciążenia hipoteczne wynoszą 3.666.100 zł. Także w dniu 22 grudnia 2017 r. w ramach postępowania egzekucyjnego zostały sprzedane nieruchomości dłużnika o łącznej powierzchni 40,4081 ha, objęte księgą wieczystą nr KW (...), za kwotę 836.733,33 zł (k. 344-345). Zatem wartość jednego hektara wyniosła 20.711 zł. Z protokołu opisu i oszacowania wynika, iż nieruchomość ta jest obciążona z tytułu hipotek na kwotę 3.666.100 zł. Pozwana w swoim piśmie procesowym z dnia 19 stycznia 2018 r. przyznała, że aktualna cena nieruchomości dłużnika, będących przedmiotem postępowania egzekucyjnego, wynosi 20.700 zł/ha (k. 308 odw.). Zatem jej twierdzenia korespondują ze wskazanymi kwotami wynikającymi ze złożonych do akt sprawy dokumentów dotyczących tego postępowania. W postępowaniu egzekucyjnym nieruchomość objętą księgą wieczystą nr KW (...), o łącznej powierzchni 13,88 ha, została oszacowana na kwotę 431.100 zł. Z protokołu opisu i oszacowania wynika, iż obciążenia hipoteczne tej nieruchomości wynoszą 2.469.100 zł. Sąd Apelacyjny uznał za niezasadny zawarty w apelacji pozwanej zarzut naruszenia przez Sąd I instancji 233 § 1 k.p.c. przez dowolne przyjęcie wysokości hipotek na nieruchomościach stanowiących własność dłużnika na kwotę ponad 3,7 mln zł, co skutkowało uznaniem, że w sprawie występują przesłanki do uznania jego czynności za bezskuteczne w stosunku do powoda. Jak już o tym była mowa Sąd Apelacyjny zweryfikował stanowisko Sądu Okręgowego w zakresie obciążenia hipotecznego nieruchomości P. P. (2). Podane wyżej kwoty wynikają z akt ksiąg wieczystych oraz sporządzonych na ich podstawie dokumentów postępowania egzekucyjnego. W tym kontekście zgodzić się należy z Sądem I instancji, iż wykazanie realnego zadłużenia zabezpieczonego hipotecznie wymagało stosownej inicjatywy dowodowej strony pozwanej oraz aktywności samego dłużnika z uwagi na przewidzianą w art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 1876 ze zm.) tajemnicę bankową. Niniejsza sprawa bowiem nie należy do wskazanej w art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. d tego prawa kategorii spraw, w których bank obowiązany jest udzielić informacji na żądanie sądu. Bierność strony pozwanej w tym względzie uzasadnia wnioski o nieudowodnienie przez nią twierdzeń o mniejszym

zakresie zobowiązań dłużnika w stosunku do banków, na rzecz których ustanowiono zabezpieczenie hipoteczne, niż te wynikające z ksiąg wieczystych.

W tym miejscu należy nawiązać do twierdzeń pozwanej zawartych w w/w piśmie procesowym z dnia 19 stycznia 2018 r. Mianowicie pozwana przyznała w nim także, iż wartość nieruchomości dłużnika, stanowiących przedmiot postępowania egzekucyjnego, przy uwzględnieniu ceny 20.700 zł/ha, wynosi około 1,6 mln zł. W konsekwencji najprawdopodobniej powód nie zaspokoi swojego roszczenia z majątku męża. Pozwana wskazała także na wartość kredytów pozostałych do spłaty wynoszącą kwotę 1.792.500 zł (k. 307-308). Powyższe przemawia za nietrafnością stanowiska pozwanej wyrażonego w apelacji o tym, że wysokość hipotek obciążających nieruchomości dłużnika nie uzasadniała wystąpienia przesłanek do uznania czynności prawnych dłużnika za bezskuteczne. Stanowisko Sądu I instancji ma oparcie we wskazanym materiale dowodowym, który został prawidłowy oceniony. Stanowiska tego nie podważają także powoływane przez skarżącą okoliczności dotyczące uzyskania przez małżonków P. podwójnych dopłat bezpośrednich w następstwie dokonania podziału majątku. Nie mają one bowiem istotnego wpływu na ocenę sytuacji materialnej dłużnika w kontekście podstaw skargi pauliańskiej, w szczególności nie wskazują na ile korzystniejsza jest ta sytuacja dla realizacji zadłużenia w stosunku do powoda. Nie można także zgodzić się ze skarżącą co do tego, że Sąd Okręgowy dokonał sprzecznych ustaleń z treścią zebranego materiału dowodowego polegające na przyjęciu, iż zaspokojenie wierzytelności powoda zostało utrudnione i do tego konieczne jest włożenie dodatkowego nakładu czasu, kosztów i ryzyka wierzyciela. Powód do tej pory nie uzyskał zaspokojenia swoich wierzytelności objętych tytułami egzekucyjnymi, natomiast dłużnik pozbył się na rzecz pozwanej składników majątkowych, które umożliwiały zrealizowanie należności drugiej strony. W konsekwencji powód chcąc uzyskać przysługujące mu świadczenia uprawniony jest wystąpić z żądaniem udzielenia mu ochrony prawnej w postaci skargi pauliańskiej.

Sąd Apelacyjny jako nieskuteczny ocenił zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 232 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez uznanie, że wykazane zostały przesłanki wynikające z art. 527 § 1 i 2 k.c. umożliwiające uwzględnienie skargi pauliańskiej. Omówione to zostanie poniżej, przy analizie poszczególnych przesłanek w ramach wskazanych w apelacji podstaw naruszenia przepisów prawa materialnego.

W apelacji został podniesiony zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 527 § 1 k.c. przez nieprawidłowe uznanie, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Zarzut nie mógł być przez Sąd Apelacyjny uwzględniony. Sąd I instancji prawidłowo w uzasadnieniu swojego wyroku zauważył, iż w świetle prawomocnych orzeczeń uwzględniających roszczenia pieniężne powoda w stosunku do dłużnika ich wymagalność nastąpiła odpowiednio w grudniu 2013 r. i w lutym 2014 r.. Logiczną tego konsekwencją jest wniosek o istnieniu tych wierzytelności pieniężnych zanim dokonane zostały kwestionowane czynności prawne. W niniejszej sprawie nie zostało natomiast wykazane aby dłużnik w kwietniu 2016 r. nie miał wiedzy na temat żądań pieniężnych powoda. W tym kontekście należy wskazać choćby i na to, iż sprawa I C 288/14, w której zapadło niekorzystne dla dłużnika rozstrzygnięcie, została wszczęta już w 2014 r. Zatem należało przyjąć, że już w tym czasie dłużnik był świadomy kierowanych przeciwko niemu roszczeń, które w ostatecznym rezultacie okazały się uzasadnione. Sąd Apelacyjny nie uwzględnił także zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 527 § 3 k.c. przez przyjęcie domniemania, że pozwana wiedziała o tym, iż przedmiotowe czynności prawne mogą być dokonane z pokrzywdzeniem wierzycieli. W tym kontekście Sąd I instancji trafnie wskazał na to, że pozwana wiedziała o prowadzonych przeciwko mężowi procesach powoda (k. 212). Zgodzić się trzeba z tym Sądem także co do tego, że pozwana, przy dochowaniu należytej staranności, mogła uzyskać wiedzę o sytuacji majątkowej męża, który w następstwie dokonanych z jej udziałem czynności prawnej uzyskał obciążone ponad miarę składniki majątkowe, natomiast ona otrzymała składniki majątkowe wolne od takich obciążeń. W sprawie nie został przedstawiony przez pozwaną wiarygodny dowód, który wskazywałby na jej nieświadomość istnienia zadłużenia męża oraz nieregulowania przez niego zobowiązań pieniężnych. Sąd Apelacyjny nie podzielił zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 527 § 2 k.c. przez wadliwe uznanie, że przedmiotowe czynności prawne pociągały za sobą niewypłacalność dłużnika. Z okoliczności prawy wynika, iż P. P. (2) do tej pory dobrowolnie nie zaspokoił wierzytelności powoda, nawet tej drugiej wierzytelności ostatecznie ustalonej w niższej wysokości. Prowadzona przeciwko dłużnikowi egzekucja z rachunków bankowych także nie przyniosła rezultatu. Powyższe wskazuje, że jego

sytuacja materialna nie była i nadal nie jest korzystna ponieważ nie reguluje on swoich wymagalnych zobowiązań. W konsekwencji należy uznać, iż jest on niewypłacalny.

Sąd Apelacyjny nie uwzględnił także zarzutu naruszenia przez Sąd I instancji art. 533 k.c. przez jego niezastosowanie, mimo że pozwana wykazała mienie dłużnika wystarczające do zaspokojenia wierzycieli. Zgodnie z tym przepisem zwolnienie się pozwanej od zadośćuczynienia roszczeń powoda mogłoby nastąpić gdyby wskazała ona takie mienie dłużnika, które umożliwiłoby zaspokojenie objętych tytułami egzekucyjnymi wierzytelności. Stwierdzić przy tym należy, że mienie dłużnika powinno być realne i przedstawić odpowiednią wartość do zakresu wszystkich jego zobowiązań, uwzględniając także te wynikające z ustanowienia hipotek na stanowiących jego własność nieruchomościach.

Według Sądu Apelacyjnego okoliczności niniejszej sprawy wskazują, że takie mienie dłużnika, umożliwiające zaspokojenie wierzytelności powoda, nie zostało przez pozwaną wskazane. Jak już o tym była wyżej mowa Sąd Okręgowy przyjął, że nieruchomości, które na skutek kwestionowanych czynności, przypadły P. P. (2) przedstawiają wartość około 3,4 mln zł. Z kolei w świetle ustaleń poczynionych w postępowaniu apelacyjnym uwzględniających ceny uzyskane w ramach prowadzonej przeciwko dłużnikowi egzekucji, wartość tych nieruchomości jest znacznie niższa. Mianowicie ceny te kształtują się na poziomie do 21.000 zł za jeden hektar i w związku z tym wartość 77 ha nie przekracza kwoty 1,6 mln zł. Podkreślić przy tym należy, iż nieruchomości dłużnika są obciążone hipotekami, które Sąd Okręgowy określił na kwotę 3,7 mln zł. Istotne jest przy tym, że hipoteki te zostały stwierdzone w opisach i oszacowaniu nieruchomości do łącznej kwoty ponad 3,6 mln zł. Z protokołów tych oraz dotychczasowego przebiegu postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi wynika, że w każdym przypadku wysokość stwierdzonych hipotek jest zdecydowanie wyższa od wartości nieruchomości. Nie można przy tym tracić z pola widzenia wynikającą z art. 1036 § 1 pkt 3 i § 2 k.p.c. zasadę, iż wierzyciel, który przed zajęciem nieruchomości uzyskał hipotekę, stwierdzoną w opisie i oszacowaniu, ale w chwili podziału nie legitymuje się tytułem wykonawczym, uczestniczy w podziale sumy uzyskanej z egzekucji z tej nieruchomości bez potrzeby zgłoszenia i udowodnienia wierzytelności zabezpieczonej tą hipoteką; przypadającą mu należność pozostawia się na rachunku depozytowym (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2008 r., III CZP 134/07, OSNC 2009/1/8 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 1976 r., III CRN 304/75, OSNC 1976/11/252). Z powyższego wynika, iż w prowadzonym przeciwko dłużnikowi postępowaniu egzekucyjnym wierzyciele hipoteczni będą we wskazanym zakresie uwzględniani. W konsekwencji należy w niniejszej sprawie przyjąć, iż skala obciążenia hipotecznego nieruchomości należących do dłużnika, w kontekście kolejności zaspokajania wierzycieli wynikającej z art. 1025 § 1 pkt 5 i 9 k.p.c., w istocie czyni niemożliwym aby powód zrealizował w ramach egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikowi wierzytelności objęte wymienionymi w wyroku Sądu I instancji tytułami egzekucyjnymi, nawet przy korekcie wierzytelności objętej wyrokiem wydanym w sprawie I C 103/16.

Z podanych przyczyn Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok nie narusza powołanych w jego uzasadnieniu przepisów. Skutkowało to oddaleniem na podstawie art. 385 k.p.c. apelacji pozwanej jako niezasadnej. O kosztach procesu w instancji odwoławczej Sąd Apelacyjny orzekł zgodnie z art. 98 i 108 § 1 k.p.c. w zw. § 2 pkt 7 i § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 ze zm.).

(...)